

JOAN ALBERT BAN (HAARLEM)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG | RIJNBERG)]
13 AUGUSTUS 1640
2482

Antwoord op Huygens' brief van 26 juni 1640 (2422). De brief is *niet* het antwoord op Huygens' brief van 11 augustus 1640 (2480). De woordspeling in de eerste zin van die brief wordt door Ban beantwoord in diens brief aan Huygens van 23 september (2546A). Huygens' brief van 11 augustus en Bans brief van de 13de hebben elkaar dus gekruist.

Samenvatting: Ban verontschuldigt zich voor zijn lange stilzwijgen: hij is ernstig ziek geweest. Hij zegt composities van hem, alsmede de Franse muzieknotatie [Le Maire's *musique almérique*] aan Anna Maria van Schurman te hebben opgestuurd en er een analytische brief aan te hebben toegevoegd.

Door Huygens te Rijnberg ontvangen op 20 augustus 1640. Huygens heeft de brief niet beantwoord, vermoedelijk in afwachting van Bans antwoord op zijn brief van 11 augustus (2480). Dat antwoord zou Bans brief van 23 september worden (2546A).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x30cm, ab | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Ban] nr. 8, p. LXIX: onvolledig (<Porro ex jussione tuâ ... copiam præstabo>).

— Worp 3, nr. 2482, pp. 84-85: samenvatting.

— Waard 10, nr. 905, p. 3: samenvatting (naar Worp).

Namen: Jean le Maire; Marin Mersenne; Anna Maria van Schurman; Johan Godschalk van Schurman.

Titels: 'Compendium musicæ' (Ban); *Me veux-tu voir mourir* (Boësset 1639).

Glossarium: character (noot); cantio (lied); modulatio (muziekstuk); musica (muziek).

Transcriptie

¹Nobilissime ac generose vir,

Quod mihi in votis erat, tibi que tam efficaciter addixeram, ut 'Compendium musicæ' mox quam primum transmitterem, id reluctantæ fortunâ, vel fato, hæctenus præstare non potui. Toto enim trimestri passio colica me non solum torsit, verum etiam propemodum exanimavit. Tota causa morbi in massâ sanguinis erat, bile effervescente porosque aperiente, aded, ut aërem vix subire auderem. Quinque purgantibus usus sum, unoque vomitorio; vena quoque ter mihi secta est, sanguinemque ad LXV uncias misi. Inde levamen quidem sensi; caussam verò morbi nondum superavi. Aquilo crebrius spirans capitalis mihi hostis fuit, qui me domo lectuloque conclusit. Tentavi bis sub auram prodire, ut cælum animumque mutarem, sed toties recidivam passus; jam ultimâ vice magis affligor. Alii à sedentariâ vitâ, nimioque studio (nec enim intelligunt delectationem meam in musicis esse), alii ab aëris injuriâ, alii à rudioribus cibis, quos vehementer appeto, caussam mali statuunt. Ego vero unâ dietâ omnia superare spero. Hæctenus ergo et studia occupationesque literaria mihi interdicia fuerunt. Imò ardor ille zelusque sciendi discendique (quem in me nosti) deferbuit, fervescensque spe sanitatis temperandus fuit. Accessit tandem febris, quæ fortuitò crudiores decoxit humores; adhibitisque purgantibus et refrigerantibus (ob colicam passionem hæctenus non permissis) in valetudinis portum | b | prospicere videor. Jam enim calamum chartæ committere paulatim incipio; votisque omnibus veniam tam prolixè taciturnitatis negligentiæque efflagito. Porrò ex jussione tuâ admirabili puellæ Scurmanniæ (cujus frater me ante decendium invisit, et Mersenni nomine salutavit) cantiones Gallicas characteresque novos (ϑ □ ΒζΔ, Δ(∇ Gallicorum) transmisi. Addidique epistolam anatomicam in Parasinam modulationem, cujus intra paucos dies tibi copiam præstabo. Nunc autem unico verbo refero, supplicoque, ut procrastinatam vi morbi promissionem non solum excuses, verum etiam sub spe melioris valetudinis

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R 20 Augusti 40, Rhynderck.>

nonnihil differri patiaris. Sic ama tuum Bannium tibi devotissimum, et vale. Harlemi, Idibus Sextilibus MDCXL.

Nobili Dominationæ Tuæ servus
J. Alb. Bannius, 1640.

Vertaling

Edele heer,

Wat mijn wens was en wat ik u zo nadrukkelijk had beloofd, namelijk dat ik u zo spoedig mogelijk mijn ‘Compendium musicæ’ zou opsturen, heb ik, door tegenwerking van de fortuin, ofwel het noodlot, nog niet kunnen doen. De afgelopen maanden ben ik niet alleen gekweld door kolieken, maar zelfs bijna geheel door hen ontzield. De oorzaak van de ziekte lag volledig in de hoeveelheid bloed, terwijl mijn gal opspeelde en door de poriën naar buiten kwam, zozeer dat ik mij nauwelijks naar buiten durfde te begeven. Ik heb vijf purgaties ondergaan en een vomatie, alsmede drie aderlatingen, waarbij ik bijkans 65 ²ons bloed heb verloren. Daarna voelde ik mij iets beter; maar de oorzaak van de ziekte had ik nog niet overwonnen. Een voortdurende krachtige noordenwind, die mij thuis en in bed hield, was mijn voornaamste vijand. Tot tweemaal toe probeerde ik naar buiten te gaan om een andere hemel en een ander gemoed te zien, maar steeds ben ik op mijn schreden teruggekeerd, ja, de laatste maal ben ik zelfs zieker geworden. Sommigen wijten mijn ziekte aan mijn zittend leven en aan een teveel aan studie (maar zij begrijpen niet dat muziek mijn lust en mijn leven is), anderen aan de invloed van de lucht, weer anderen aan het rauwe voedsel, dat ik zo graag eet. Ik hoop nu met één dieet alles weer te boven te komen. Tot nu toe waren daarom studeren en schrijven mij ontzegd. Zelfs mijn vuur en ijver om te weten en te leren (die u in mij weet) waren tot rust gekomen, en de drang daartoe moest worden gematigd om hoop op gezondheid te hebben. Toch is er nog een koorts bijgekomen, die toevallig wel de slechtste sappen heeft doen verminderen. Met behulp van purgaties en verkoelingen (die vanwege de kolieken tot nu toe niet waren toegestaan) schijn ik weer gezond te kunnen worden. Reeds begin ik weer een beetje de pen op het papier te zetten, en ik vraag dringend om vergiffenis voor mijn stilzwijgen. Verder heb ik op uw verzoek aan de bewonderenswaardige mejuffrouw [Anna Maria van] Schurman (wier broer [Johan Godschalk] mij tien dagen geleden opzocht, en mij namens Mersenne groette) de Franse ³liederen en de nieuwe ⁴muzieknotatie (¹de bijzaken¹ van de Fransen) opgestuurd. Ik heb er een analytische ⁵brief over de Parijse ⁶compositie bijgevoegd, waarvan ik u binnen enkele dagen een afschrift zal doen toekomen. Nu vermeld ik de brief slechts met een enkel woord en vraag u of u niet alleen het uitstel van de inlossing van mijn belofte door mijn ziekte verontschuldigt, maar zelfs nog verder uitstel wilt velen vanwege de hoop op herstel. Gedenk aldus de u toegewijde Ban, en vaarwel. Haarlem, 13 augustus 1640.

Uw dienaar
Joan Albert Ban, 1640.

2. Een 17de-eeuws ons was ongeveer 30 gram, zodat de totale hoeveelheid van 65 ons zou neerkomen op ongeveer 2 kilogram.

3. Volgens Bans brief aan Huygens van 23 september 1640 (2564A) had hij een twaalfstal liederen van zijn hand aan Anna Maria van Schurman opgestuurd.

4. De *musique almérique* van Jean le Maire.

5. Ban aan Anna Maria van Schurman, 20 augustus 1640 (2495A). Hoewel Ban hier schrijft dat hij de brief en de muzieknotatievoorbeelden van Le Maire al heeft opgestuurd (*transmisi, addidi*), zijn alle bewaarde afschriften van de brief uitdrukkelijk op 20 augustus gedateerd, een week na de onderhavige brief.

6. *Me veux-tu voir mourir* van Antoine Boësset.

R 20 Aug. 40. Rasch

7
7

Nobiliss. ac generose Vir.

Quod mihi in votis erat, tibiab tunc efficaciter addixeram,
ut Compendium Musicae meae quamprimam transmittere-
rem; id voluitante fortuna, vel fato, factum est pra-
estare non potui. Toto enim trimestri passio colica me
non solum torfit, verum etiam propemodum exanimavit.
Tota causa morbi in massa sanguinis erat, bile affre-
scente, poroque acida: adeo ut aerem vix sentire
auderem. quinque purgantibus usque lili, unquam vom-
itorio: vena quaedam tor mihi, facta est, sanguinemque
ad LXV uncias mihi: inde levantes quidem sensi,
causam vero morbi nondum saporavi. Aquilo crebrius
spirans capitalis mihi hostis fuit: qui me domo ste-
tuloque conclavit. Tentari bis sub auras prodire,
ut caelum animamque mutarem, sed toties recidivam
passus, jam ultima vice magis affligor. Alij a seden-
taria vita, nimisque studio (nec enim intelligunt dele-
stationem mox in Musici esse), alij ab acri injuria,
alij a rariore cibo, quos vehementer appeto, causam
mali statuant: ego vero unam dietam omnia superare
spero. Haec enim ergo et studia, occupationisque
liberata mihi interdite fuerunt: imo ardor ille
zelus sciendi discendique (quos in me vobis) deservit;
foris quoque pro sanitatis temperando fuit. Accipit
tandem febris, quae fortuito crudioris decoxit humoris:
adhibitisque purgantibus, et refrigerantibus (ob Colicam
passionem haec enim non permittis) in valetudinem postea

Aug. 31.

prospicere videor. Jam enim calamitas castro committere
paucatim incipio: totisq[ue] omnibus vimis tunc prolixae
taedium, negligentiae & offlagito. Porro ex jussione
tua admirabili puella Scurmanna (cujus frater me ante
docondium inuener, et personam nomine salutabit) cantio-
nis gallicas, characteresq[ue] nobis (τα χαρακτα Gallo-
rum) transiit: addidiq[ue] epistolam anatomicam in
Parafinam Medulatomam; quae intra paucos dies tibi
Copiam praestabo. Nunc autem unico verbo rogo,
supplicatq[ue], ut procrastinatum vi morbi promissionem
non solum excuset; verum etiam sub spe melioris va-
ludinis omnimodis differri patiaris. Sic ama tuum Ban-
oniam tibi deuotissimam, et vale. Harlemi. Idibus
Septembris. M. DC. XL.

Nob. D. J.

Exort

